

Aan MBZK
Van Team Verkiezingen

nota

Evaluatie PS/WS-verkiezing

TER ONDERTEKENING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2023-0000580013

Datum
15 september 2023

Opgesteld door

Samengewerkt met
CZW

Bijlage(n)
24

Aanleiding

Op 15 maart 2023 waren de provinciale staten- en waterschapsverkiezingen. Ook was op deze datum de eerste verkiezing voor het Kiescollege niet ingezetenen voor de Eerste Kamer. Deze verkiezingen waren tevens de eerste verkiezingen na de invoering van de Wet Nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen (NPVV). De evaluatie daarvan wordt aan de Kamer gestuurd. In de Kamerbrief daarover wordt verder ook aandacht gegeven aan de Tweede Kamerverkiezing en de uitvoerbaarheid van het verkiezingsproces.

Geadviseerd besluit

Instemmen met de inhoud van de Kamerbrief en de brief aan de Tweede Kamer en het afschrift aan de Eerste Kamer ondertekenen.

Kern

- In de Kamerbrief worden verschillende toezeggingen afgedaan. Een overzicht daarvan vindt u onder toelichting.
- De Kamerbrief is afgestemd met de Kiesraad, VNG en NVVB.
- Er wordt een afschrift van de Kamerbrief aan de Eerste Kamer gezonden, omdat een aantal toezeggingen die aan de Eerste Kamer zijn gedaan met deze evaluatie worden afgedaan.

De hoofdlijnen van de Kamerbrief zijn als volgt:

1. Tweede Kamerverkiezing:
 - De voorbereidingen van de Tweede Kamerverkiezing zijn een grote klus voor gemeenten en Kiesraad en lopen voorspoedig.
 - Gemeenten moeten ongeveer 50.000 vrijwilligers werven. Op dit moment zijn er geen signalen dat er niet genoeg stembureauleden kunnen worden geworven, maar een aantal gemeenten wil daarbij wel ondersteuning. Het ministerie van BZK doet dat door middel van een landelijke wervingscampagne via regionale media.
 - Het aantal stemlokalen in de gemeenten heeft blijvend aandacht nodig. Het bepalen van het aantal is de aan van de gemeente zelf. Wel heeft de minister van BZK naar aanleiding van een analyse van het aantal stemlokalen bij de afgelopen verkiezing 43 gemeenten een brief gestuurd, omdat zij bij de afgelopen verkiezing een hoog gemiddeld aantal stemmen per stembureau hadden.

- Er zijn verschillende signalen ontvangen dat gemeenten bij de aankomende Tweede Kamerverkiezing meer stembureaus zullen instellen. Ook bij de Tweede Kamerverkiezing wordt het aantal stembureaus en stemlokalen opnieuw gemeten.
 - De Kiesraad zal in overleg met gemeenten ook richtlijnen opstellen om gemeenten in de toekomst te helpen bij het instellen van het aantal stemlokalen.
2. Evaluatie provinciale staten- en waterschapsverkiezing:
- De provinciale staten- en waterschapsverkiezingen zijn over het algemeen goed verlopen. Wel hebben deze verkiezingen een zeer grote druk gelegd op de uitvoering van het verkiezingsproces.
 - Voornaamste redenen daarvoor waren de gecombineerde verkiezingen, grote stembiljetten en de invoering van de nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen wat leidt tot meer werk voor gemeenten en Kiesraad.
3. Lange termijn: Uitvoerbaarheid van het verkiezingsproces
- Met de maatregelen uit de Verkiezingsagenda 2030, die met de evaluatie van de Tweede Kamerverkiezing 2021 is verstuurd aan de Tweede Kamer, wordt gewerkt aan verbeteren van de uitvoerbaarheid van het verkiezingsproces. De afgelopen verkiezingen hebben laten zien dat dat nodig is.
 - Daarom wordt er al gewerkt aan een nieuw stembiljet waarmee bij de aankomende Europese Parlementsverkiezing op 6 juni 2024 voor het eerst wordt geëxperimenteerd. De gemeenten en Kiesraad wijzen er ook op dit stembiljet veel verlichting kan geven voor de uitvoerbaarheid.
 - In het kader van de evaluatie van de Tweede Kamerverkiezing zal met de Kiesraad, VNG en NVVB worden besproken op welke manier deze experimenten kunnen worden opgeschaald, als het eerste experiment succesvol is.
 - Daarnaast wordt ook een maatschappelijke kosten- en batenanalyse gedaan naar elektronisch tellen. Een nieuw stembiljet is randvoorwaardelijk voor elektronisch tellen van stemmen.
 - Ten aanzien van de ervaren knelpunten bij de NPVV moet eerste bij meerdere verkiezingen ervaring opgedaan worden om te zien of deze knelpunten voortvloeien uit de nieuwe procedures, of dat deze knelpunten te maken hadden met andere omstandigheden bij de afgelopen provinciale staten- en waterschapsverkiezingen.
 - De extra maatregelen worden in overleg met de Kiesraad, VNG en NVVB verder uitgewerkt. De Tweede Kamer wordt over de uitwerking van deze maatregelen en de stand van zaken van de uitvoering van de Verkiezingsagenda 2030 bij de evaluatie van de Tweede Kamerverkiezing van 22 november 2023 geïnformeerd.

Onze referentie
2023-0000580013

Datum
15 september 2023

Toelichting

In de Kamerbrief is daarnaast ook nog aandacht voor:

1. Tweede Kamerverkiezing:
 - Vergoeding stembureauleden.
2. Evaluatie provinciale staten- en waterschapsverkiezing:
 - Desinformatie en inmenging;
 - Spreiding stemlokalen;

- Toegankelijkheid;
 - Kiescollege niet-ingezetenen;
 - Verkiezingen Caribisch Nederland;
 - Juridische analyse kiesgerechtigden en curatele.
3. Lange termijn: uitvoerbaarheid verkiezingsproces,
- Stand van zaken wetgeving;
 - De wetgeving die in voorbereiding is.

Onze referentie
2023-0000580013

Datum
15 september 2023

Toezeggingen die worden afgedaan:

- De minister verwacht de Tweede Kamer in september 2023 te kunnen informeren over de uitkomsten van de evaluatie van de provinciale staten- en waterschapsverkiezingen.
- In de Kamerbrief over de evaluatie van de provinciale staten- en waterschapsverkiezingen die de minister van BZK voor het commissiedebat op 28 september aan de Tweede Kamer wil sturen, zal de minister ingaan op de stand van zaken ten aanzien van de voorbereiding van de Tweede Kamerverkiezing.
- Het informeren van de Kamer over de voortgang van gesprekken met gemeenten over de vergoeding van stembureauleden en welke knelpunten zij hierin ervaren. (uit beantwoording vragen Hans Teunissen en Sneller (D66) over het artikel 'VNG waarschuwt voor tekort aan stembureau-vrijwilligers bij volgende verkiezingen')
- Toezegging bij Commissiedebat Bestuurlijke organisatie, democratie en verkiezingen (18-01-2023). In één van de binnenkort aan de Kamer te versturen brieven zal de minister de juridische analyse opnemen over de wettelijke beperking van stemmen door meerderjarige kinderen die onder curatele staan. (TZ202301-006)
- De minister van BZK zegt de Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid Van Hattem (PVV), toe dat zij aan de gemeente Den Haag zal vragen of het mogelijk is om een opname van de vergadering van het kiescollege te maken (T03553).
- De minister van BZK zegt de Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid Dittrich (D66), toe dat de ervaringen van de kiezerskandidaten en de politieke partijen onderdeel zullen vormen van de evaluatie. De minister zal ook de Kamer informeren over de uitkomsten van de evaluatie (T03554).
- Motie Bouchallikh en Kathmann (202119); Verzoekt de regering de komende Provinciale Statenverkiezingen grondig te laten monitoren en evalueren op het gebied van online beïnvloeding, waaronder desinformatie, microtargeting en buitenlandse inmenging, en de resultaten van deze evaluatie te delen met de Tweede Kamer.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing

Motivering

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.